

AMENINȚĂRILE DE SECURITATE REFLECTATE ÎN DOCUMENTELE STRATEGICE ALE STATELOR MEMBRE DE LA FRONTIERA ESTICĂ A NATO

Mirela ATANASIU*

Scopul lucrării este identificarea și compararea principalelor amenințări la adresa securității statelor membre ale NATO de la granița de est, așa cum se regăsesc în documentele strategice de securitate/apărare ale respectivelor țări membre și în documentul „NATO 2030: Unit pentru o nouă eră”, realizat la nivel organizațional. Analiza se limitează la amenințările identificate ca atare, nu și la riscuri sau vulnerabilități.

Astfel, se constată că unele dintre fostele țări comuniste est-europene, multe dintre ele făcând parte din granița de est a NATO, au în comun amenințarea reminiscentă legată de vecinătatea Rusiei. Dar țările membre NATO din est au și percepții specifice ale amenințărilor la adresa securității lor. Pentru unele dintre aceste state membre, o reanalizare a amenințărilor este necesară pentru includerea rezultatelor în strategiile lor de securitate națională. Același actualizare este necesară a fi reflectată și în Conceptul Strategic al NATO, având în vedere noile provocări și acutizarea celor vechi.

Cuvinte-cheie: *state membre NATO din Est; Federația Rusă; amenințare; percepție; România; politici de securitate.*

---

* Dr. Mirela ATANASIU este cercetător științific gr. II în cadrul Centrului de Studii Strategice de Apărare și Securitate din Universitatea Națională de Apărare „Carol I”, București și cercetător asociat la Școala Doctorală de Științe ale Siguranței și Securității, Universitatea Obuda, Budapesta, Ungaria. Email: atanasiu.mirela@yahoo.com

Introducere

De la sfârșitul celui de-al Doilea Război Mondial, organizația transatlantică a reprezentat piatra de temelie a securității europene și euroatlantice. Timp de peste șapte decenii, NATO s-a confruntat cu amenințări multiple și dinamice, a reușit să se adapteze și a rămas în continuare cea mai puternică organizație politico-militară din lume, în ciuda tuturor dificultăților. În tot acest timp, și-a apărat membrii nu numai prin forța militară, ci și printr-o contribuție activă la îmbunătățirea climatului de securitate euroatlantic și internațional.

În timpul Războiului Rece, rolul și scopul NATO au fost clar definite de existența amenințării reprezentate de URSS. După abolirea Pactului de la Varșovia și dezintegrarea Uniunii Sovietice, oponentul tradițional al Alianței a dispărut. Dar Alianța s-a reinventat. Astfel încât, după căderea URSS în anii '90 și importanța Rusiei pe agenda NATO a scăzut, iar multe dintre resursele Alianței au fost redirecționate către alte domenii, precum terorismul global, conflictele din Afganistan și Irak, descurajarea Chinei și pacificarea Orientului Mijlociu. Însă, când Rusia și-a reluat asaltul militar asupra statelor considerate ca făcând parte din zona sa de influență (Georgia – 2008, Ucraina – 2014, 2022), fostele state sovietice din vecinătate au început să se simtă amenințate de această poziție agresivă și au început să caute sprijin suplimentar din partea Alianței pentru a construi mai multă securitate și descurajare pe flancul său estic.

1. Evoluția generală a amenințărilor la adresa NATO, așa cum este reflectată în documentele sale politice

Principala misiune a membrilor NATO, stipulată în *Tratatul de la Washington* din 1949, este de a-și uni eforturile pentru apărarea colectivă și pentru menținerea păcii și securității, aceasta rămânând constanta organizației indiferent de epoca istorică sau contextul geopolitic parcurs ulterior. În acest document fondator al Alianței euroatlantice, singura amenințare avută în vedere era cea a unui atac militar, sens în care „un asemenea act împotriva unuia dintre membrii săi trebuia considerat ca o agresiune împotriva tuturor țărilor NATO” (NATO 1949), conform Articolul 5, o intervenție de răspuns la un astfel de act este legitimată prin Articolul 51 din Carta ONU.

Sfârșitul Războiului Rece a schimbat sistemul de relații internaționale, precum și natura, dar și gama amenințărilor. Odată cu prăbușirea URSS, în *Conceptul Strategic al Alianței din 1991* se prezenta, în articolul 7, că „Amenințarea unui atac simultan la scară largă asupra tuturor fronturilor europene ale NATO a fost înlăturată efectiv și, prin urmare, nu mai constituie punctul central al strategiei aliate” (NATO 1991). Prin emiterea acestui Concept, pe măsură ce amenințarea militară directă a

fost dezamorsată și, în principiu, reiterată în Articolul 20.III „Pentru a descuraja și a apăra împotriva oricărei amenințări de agresiune asupra teritoriului oricărui stat membru NATO” (NATO 1991), similar prezentării sale în Articolul 5 din Tratatul de la Washington, riscurile, ca manifestări pregnante la adresa securității statelor membre, au intrat în prim-planul agendei politice a organizației, ele fiind prezentate ca „multi-fațetate în natură și multidireționale” (NATO 1991). Acest tip de expresii au arătat necesitatea reconfigurării NATO din postura sa de entitate construită, pentru a echilibra militar amenințarea URSS la o abordare generală a misiunilor în timp de pace, conflict sau război. Astfel, accentul a fost schimbat în mod specific asupra riscurilor reprezentate de „rivalitățile etnice și disputele teritoriale cu care se confruntă multe țări din Europa Centrală și de Est” (NATO 1991). Desigur, motivele îngrijorătoare au fost plauzibile, deoarece aceste țări se aflau pe calea reorganizatoare de la comunism la democrație.

În *Conceptul Strategic NATO* din 1999 a fost menținută aceeași linie a amenințărilor percepute la adresa Alianței: descurajarea și apărarea în conformitate cu Articolele 5 și 6 din Tratatul de la Washington și improbabilitatea unei agresiuni convenționale la scară largă. Totuși, a intervenit o nouă abordare în legătură cu proliferarea armelor NBC, care puteau reprezenta o amenințare militară directă pentru populațiile, teritoriul și forțele statelor membre ale organizației transatlantice, așa cum se prezenta în Articolele 35 și 53h ale respectivului Concept (NATO 1999). În Articolul 3 erau subliniate „noile riscuri complexe la adresa păcii și stabilității euroatlantice, inclusiv opresiunea, conflictul etnic, dificultățile economice, prăbușirea ordinii politice și proliferarea armelor de distrugere în masă” (NATO 1999). De asemenea, în Articolul 12 era prezentă încurajarea cooperării și dialogului cu alte state, inclusiv cu Rusia, consecință a dezghețării relațiilor pe fondul semnării *Actului fondator NATO-Rusia privind relațiile reciproce, cooperarea și securitatea* din 1997.

În 2006, în „Ghidul Politic Cuprinzător”, emis după actele din 11 septembrie 2001, percepția amenințării a suferit o schimbare reală, întrucât terorismul și răspândirea armelor de distrugere în masă au început să fie văzute ca principale amenințări la adresa teritoriului Alianței pentru următorii 10-15 ani. Riscurile se regăseau în Articolul 2 al Ghidului, ca provenind din instabilitatea datorată „statelor eșuate sau în eșec, crizelor și conflictelor regionale, precum și cauzele și efectele acestora, disponibilitatea în creștere de accesare a armelor convenționale sofisticate, utilizarea abuzivă a tehnologiilor emergente și perturbarea fluxului de resurse vitale” (NATO 2006), exacerbată de accesul potențial al terorismului la ADM (arme de distrugere în masă). În același document, se considera că amenințările și riscurile asimetrice puteau deteriora mediul de securitate în deceniul următor (NATO 2006).

În „Declarația privind securitatea Alianței”, emisă în aprilie 2009, în contextul Summitului NATO, la împlinirea a 60 de ani de organizație, intenția de cooperare cu

Rusia în ceea ce privește provocările comune a fost reiterată, în ciuda intervenției militare ruse în Georgia (2008). Ca amenințări globale erau văzute „terorismul, proliferarea armelor de distrugere în masă, mijloacele lor de transport și atacurile cibernetice” (NATO 2009). Se sublinia faptul că securitatea Alianței este strâns legată de securitatea altor regiuni.

În Conceptul NATO „Angajament activ, apărare modernă” din 2010, Alianța a propus o înțelegere actualizată a noului context geopolitic, care reinterpreta Tratatul din 1949. Articolul 5 rămânea bastionul documentului, la acesta adăugându-se descurajarea capacităților nucleare și convenționale, considerate amenințări la adresa securității Alianței. O gamă largă de amenințări reveneau pe agenda politică a NATO. Astfel, accentul din document a fost mutat de la multe riscuri la multiple amenințări, iar acest lucru releva schimbările dinamice imprevizibile intervenite în mediul de securitate. De asemenea, în ceea ce privește amenințarea unui atac convențional împotriva teritoriului NATO, de la „foarte improbabil” în Conceptul din 1999, în cel din 2010, a devenit „scăzut” și „nu putea fi ignorat” (NATO 2010), conform Articolelor 7 și 8. Proliferarea rachetelor balistice era văzută ca „amenințare reală și în creștere”, în special din partea „regimurilor cele mai volatile ale lumii” (NATO 2010). Terorismul rămânea, de asemenea, pe lista amenințărilor directe, cu potențialul său ridicat de „dobândire a capacităților nucleare, chimice, biologice sau radiologice”, precum și „instabilitatea sau conflictul dincolo de granițele NATO”, potențial alimentat de activități criminale transnaționale (NATO 2010). Atacurile cibernetice erau văzute drept o amenințare tot mai mare la adresa infrastructurilor critice euroatlantice care furnizează servicii vitale (NATO 2010). În Concept se sublinia, de asemenea, că „NATO nu reprezintă nicio amenințare pentru Rusia”, iar cooperarea NATO-Rusia era văzută ca necesară, în acest sens în Articolele 33 și 34 fiind enumerate unele domenii de interese comune „apărarea antirachetă, contraterorismul, combaterea narcoticelor, pirateria și promovarea unei securități internaționale mai largi” (NATO 2010).

Din 2014, drept răspuns la intervenția militară rusă în Ucraina, cooperarea practică NATO-Rusia a fost suspendată. Au fost emise documente politice care făceau apel la comportamentul ilegal al Rusiei: *Declarația comună a Comisiei NATO-Ucraina* – decembrie 2014, *Comunicatul Summitului de la Varșovia* – 2016 și *Declarația Summitului de la Bruxelles* – 2018. Mai mult, în 2018, în urma unor acțiuni rusești (utilizarea agentului chimic Novichok¹, dezvoltarea și lansarea sistemului de rachete 9M729 – acțiune care încălca Tratatul privind forțele nucleare cu rază intermediară² – și concentrarea de forțe militare în vecinătatea Ucrainei,

---

¹ În martie 2018, fostul spion rus Serghei Skripal, fiica sa Yulia și ofițerul de poliție Nick Bailey au fost otrăviți cu Novichok în Salisbury.

² Tratatul, încheiat în 1987, privind forțele nucleare cu rază intermediară, cunoscut și ca INF, impunea SUA și URSS să elimine și să renunțe definitiv la rachetele lor nucleare și convenționale, balistice și de croazieră, cu o rază de acțiune între 500 și 5.500 de kilometri.

lângă Marea Azov și strâmtoarea Kerçi), declarațiile NATO au devenit mai ferme sau au fost urmate de acțiuni. Astfel, s-a decis „expulzarea a peste 140 de oficiali ruși de către peste 25 de aliați și parteneri NATO” și reducerea „dimensiunii maxime a Misiunii Ruse la NATO cu zece persoane” (NATO 2018).

La sfârșitul anului 2020, *NATO 2030: Unită pentru o nouă eră*, document rezultat din activitatea Grupului de reflecție, desemnat de secretarul general al NATO, prezintă că „Mediul extern de securitate al NATO s-a schimbat dramatic de când a fost publicat Conceptul strategic din 2010”, prin urmare, „punctul de plecare trebuie să fie actualizarea Conceptului Strategic 2010” (NATO 2020, 16, 12). Amenințările sunt descrise mai bine decât în documentele anterioare iar, de această dată, sunt stabilite soluții reale pentru acestea (Tabelul nr. 1).

Tabelul nr. 1: Amenințări și soluții identificate în „NATO 2030: Unite pentru o nouă eră”

Nr.	Amenințare	Soluții
1.	O acțiune militară directă a Rusiei în zona euroatlantică	- abordare dublă prin descurajare și dialog - remedierea lacunelor din sistemul de descurajare și apărare de pe flancul estic al NATO
2.	Creșterea importanței Chinei în lume	- conturarea unei strategii politice referitoare la China bazată pe interese de securitate
3.	Terorism	- îmbunătățirea luptei împotriva terorismului ca parte a amenințărilor hibride și cibernetice
4.	Pandemie	- includerea în planificarea NATO, a unor exerciții, decizii și discuții privind reziliența și gestionarea crizelor de sănătate
5.	Migrație	- dinamizarea parteneriatelor actuale din sud, și anume Dialogul Mediteranean (MD) și Inițiativa de Cooperare de la Istanbul (ICI)
6.	Atacuri cibernetice	- construirea unui cadru politic comun pentru modul în care NATO ar trebui să evalueze, să atribuie și să răspundă incidentelor hibride și cibernetice într-o criză
7.	Schimbarea climatică	- creșterea gradului de conștientizare a situației, avertizare timpurie și schimb de informații, inclusiv prin luarea în considerare a înființării Centrului de excelență pentru climă și securitate
8.	Atacuri hibride	- dezvoltarea de instrumente politice și non-politice pentru a contracara activitățile hibride, cum ar fi noi abordări ale atribuirii și descurajării în domeniul hibrid, precum și a combaterii dezinformării
9.	Tehnologii emergente și disruptive	- organizarea unui summit digital al guvernelor și sectorului privat pentru a identifica lacunele în cooperarea în domeniul apărării colective în strategiile de securitate legate de Inteligența Artificială.

Mai târziu, la nivelul organizației transatlantice, în februarie 2021, în documentul *Food for Thought: NATO 2030 – o agendă transatlantică pentru viitor*, majoritatea acestor amenințări au fost reiterate. De asemenea, în Comunicatul Summitului de la Bruxelles din iunie 2021, acțiunile agresive ale Rusiei apar, alături de terorismul sub toate formele sale, actorii statali și nestatali care contestă ordinea internațională

bazată pe reguli, criminalitatea informatică și influența tot mai mare a Chinei, ca principalele amenințări la securitatea NATO (NATO 2021). După declanșarea „operației speciale” a Rusiei în Ucraina, în 28 februarie 2022, șefii Apărării celor 30 de state membre NATO s-au întâlnit într-o ședință extraordinară, în Comitetul Militar al organizației, pentru a discuta despre situația creată în jurul Ucrainei.

2. Amenințări comune și specifice la adresa statelor membre NATO din estul Europei³

Întrucât un nou Concept Strategic NATO nu este încă actualizat la noile provocări de securitate, inclusiv la consecințele agresiunii militare a Federației Ruse asupra Ucrainei, le luăm drept repere pe cele care sunt menționate, în mod explicit, ca atare în documentul *NATO 2030: United for a New Era* (o acțiune militară directă a Rusiei către zona euroatlantică; importanța crescândă a Chinei în lume; terorism; pandemie; migrație; atacuri cibernetice; schimbări climatice; atacuri hibride; tehnologii emergente și disruptive), în identificarea și caracterizarea amenințărilor comune și specifice la adresa țărilor membre NATO din Estul Europei – Bulgaria (BG), Republica Cehă (CZ), Estonia (EE), Ungaria (HUN), Letonia (LV), Lituania (LT), Polonia (PL), România (RO), Slovenia (SI) și Slovacia (SK).

Amenințări „comune” sunt considerate cele identificate în mod similar în mai mult de două dintre documentele analizate, iar amenințări „specifice” sunt cele prezente singular numai în anumite strategii de securitate sau apărare ale țărilor menționate mai sus, neregăsindu-se printre cele nouă amenințări, considerate explicit în *NATO 2030: United for a New Era*.

Bulgaria are o strategie de securitate emisă în urmă cu zece ani, dar actualizată în oarecare măsură în 2018, în care, la Articolul 9, se afirmă că „Riscurile și amenințările la adresa securității Republicii Bulgaria și a cetățenilor săi sunt în mare parte identice sau asemănătoare cu cele ale celorlalte state membre UE sau NATO”, și, de asemenea, că „niciuna dintre țările vecine nu o consideră un potențial agresor” (National Security Strategy of the Republic of Bulgaria 2011). În special, ultima frază a documentului, practic, exprimă că Rusia nu o vede ca pe un agresor, așadar, Bulgaria nu se simte amenințată de o acțiune militară directă a Rusiei, dar întrucât orizontul de timp al strategiei era 2020, aceasta ar trebui actualizată. În Strategia de Securitate a Bulgariei sunt identificate unele amenințări asimetrice specifice, precum: proliferarea ADM, conflictul regional și crima organizată transfrontalieră (National Security Strategy of the Republic of Bulgaria 2011). De asemenea, amenințări specifice la adresa securității internaționale sunt identificate ca fiind: statele eșuate,

---

³ Acestea nu sunt toate țări est-europene geografice *stricto sensu*, unele, de la caz la caz, sunt considerate, de asemenea, parte a Europei Centrale (de exemplu, Ungaria și Polonia).

situația politică și economică instabilă din statele terțe, crizele legate de securitatea energetică, instabilitatea din Orientul Mijlociu (National Security Strategy of the Republic of Bulgaria 2011). Mai mult, versiunea Bulgariei din 2018 a Strategiei recunoaște amenințările hibride, dar fără a descrie mijloacele de contracarare a acestora. În ultimul timp, din 2019, organele bulgare de securitate națională au dezvăluit informații privind o serie de utilizări neautorizate a sistemelor informatice proprii de către serviciile ruse de informații (Kramer 2021) și, astfel, ierarhizarea și percepția hibridă a amenințărilor ruse asupra Bulgariei trebuie să se fi schimbat în practică, noutate ce ar trebui inclusă și într-o strategie de securitate actualizată.

Strategia de securitate a *Republicii Cehe*, emisă în 2015, se concentrează pe amenințările nonmilitare, în timp ce riscul unui atac militar direct asupra țării este prezentat ca fiind scăzut. Totuși, o amenințare militară și manifestări hibride de război, decurse din aspirațiile de putere ale unor state, sunt văzute ca fiind posibile pentru alte țări membre NATO (Security Strategy of the Czech Republic 2015, 3, 5, 10). Astfel, în document sunt menționate amenințări comune – migrație internațională, terorism, amenințări hibride, atac cibernetice, pandemie – și sunt identificate unele amenințări asimetrice individuale: întreruperi ale aprovizionării strategice cu materii prime, creșterea inegalității globale, conflicte regionale, violență extremă, creșterea tensiunii interetnice și sociale, criminalitate organizată („crimă economică și financiară gravă, corupție, trafic de persoane și criminalitate legată de droguri”) (Security Strategy of the Czech Republic 2015, 11, 14).

Estonia, în Conceptul său de securitate națională din 2017, identifică ca principală amenințare „activitatea militară sporită și comportamentul agresiv al Rusiei”. De asemenea, sunt văzute ca amenințări asimetrice globale „instabilitatea economică, evoluțiile în spațiul cibernetic, amenințările legate de tehnologie, radicalizarea și terorismul, crima organizată și corupția, fluxurile de migrație” care pot dăuna securității statului estonian (National Security Concept of Estonia 2017, 4, 5). Astfel, în documentul de politică de securitate a Estoniei sunt reliefate atât amenințări comune cu ale altor state de la frontiera estică a NATO, cât și specifice.

Ungaria, deși este de acord în paragrafele 52 și 118 ale strategiei sale de securitate că „Achiziția forțată de terenuri prin acțiuni agresive a schimbat fundamental mediul nostru de securitate”, totuși face referire, în documentul său strategic de securitate, la „o dezvoltare pragmatică a relațiilor ungaro-ruse și a cooperării economice cu Rusia”, concomitent fiind consolidată și ideea că „Alianța nu urmărește conflict și nu reprezintă o amenințare pentru Rusia” (Hungary’s National Security Strategy 2020). Aproximativ aceeași abordare relațională pragmatică este prezentată și față de China, dar cu îngrijorarea că „aspirațiile de politică militară și de securitate ale Chinei trebuie monitorizate pe termen lung” (Hungary’s National Security Strategy 2020). Migrația și efectele sale colaterale „amenințările transfrontaliere... traficul

de arme, droguri, persoane și organe” (Hungary’s National Security Strategy 2020) sunt considerate cele mai dăunătoare pentru securitatea internă a Ungariei.

Letonia include, în Conceptul său de apărare națională din 2020, o analiză a amenințărilor în care Rusia este văzută drept sursa amenințării sau potențialei amenințări a unui atac militar tradițional sau hibrid „sancțiuni economice, suspendarea aprovizionării cu energie, influență umanitară, propagandă informativă și influența psihologică, precum și atacurile cibernetice...” (The National Security Concept 2020, 4). De fapt, o mare parte a Conceptului raportează faptele Rusiei ca stat agresor și posibilele sale mijloace de agresiune în viitor. În ceea ce privește amenințările letone, altele decât cele incluse în documentul NATO 2030 menționat anterior, sunt identificate „fenomenul luptătorilor străini” și „amenințările interne cauzate de locuitorii, în special de tineri, din Letonia... care participă la tabere militare de antrenament situate în alte țări” (The National Security Concept 2020, 7).

Strategia de Securitate Națională a **Lituaniei** din 2017 prezintă Rusia drept amenințarea sa majoră, printre motivele acestei afirmații fiind amintite în paragraful 8 „Agresiunea împotriva țărilor vecine, anexarea Crimeei, concentrarea echipamentului militar modern al Federației Ruse, capacitățile sale ofensive la scară largă și exercițiile lor în apropiere de granițele Republicii Lituania și ale altor state, în special în regiunea Kaliningrad ..., provoacă tensiuni internaționale și amenință pacea mondială”, precum și „Capacitatea Federației Ruse de a utiliza măsuri militare și economice, energetice, informaționale și alte măsuri non-militare... capacitatea de a exploata și de a crea probleme interne ale statelor situate în vecinătatea estică a Republicii Lituania, precum și pregătirea Federației Ruse de a folosi o armă nucleară chiar și împotriva statelor care nu o dețin” (National Security Strategy 2017). Ca amenințări specifice sunt identificate „dependența economică și energetică, vulnerabilitatea economică ... exclusiunea socială și regională, sărăcia ... criza demografică ... corupția ... crima organizată ... criza valorilor” (National Security Strategy 2017).

În Strategia de Securitate Națională a **Republicii Polone**, din 2020, se identifică faptul că „Cea mai gravă amenințare este politica neoimperială a autorităților Federației Ruse, dusă și prin intermediul forței militare” (National Security Strategy of the Republic of Poland 2020). Dependența energetică de Rusia și crima organizată sunt, de asemenea, privite drept amenințări.

România are o strategie de securitate nouă, actualizată, emisă în 2020, în care sunt prezente o parte dintre principalele amenințări comune luate în considerare în documentul *NATO 2030*, cu excepția amenințării directe a emergenței Chinei. Există, de asemenea, o percepție diferită față de documentul NATO, astfel încât volatilitatea situației de securitate din Balcanii de Vest corelată cu perspectivele limitate de soluționare a conflictelor înghețate din regiune și conservarea focarelor de conflict

în sudul Caucazului și instabilitatea MENA sunt percepute drept amenințări în strategia românească, în alineatele 122-123 (Strategia Națională de Apărare a Țării pentru perioada 2020-2024 2020), pe când în documentul NATO sunt identificate drept riscuri.

Slovenia are ca document strategic de securitate Rezoluția privind Strategia de Securitate Națională, emisă în 2019. Amenințările militare sunt considerate posibile, pentru prima dată după încheierea Războiului Rece (Resolution on the National Security Strategy of the Republic of Slovenia 2019, 16). Această rezoluție exprimă foarte bine contextul actual cu care NATO trebuie să se confrunte „În est, ... o creștere serioasă a amenințărilor militare, în timp ce sudul și sud-estul se confruntă cu instabilități și posibilitatea ca amenințările să fie transformate în amenințări asimetrice” (Resolution on the National Security Strategy of the Republic of Slovenia 2019, 8). Se remarcă, de asemenea, că „Proliferarea armelor convenționale... și a articolelor cu dublă utilizare, este o amenințare potențială importantă”, „Conflictele armate și conflictele de intensitate scăzută în zonele de criză reprezintă o amenințare la adresa păcii și securității internaționale”, „Securitatea națională este amenințată de forme grave și organizate de criminalitate” și „escaladarea tensiunilor în jurul relațiilor comerciale internaționale și potențiala criză a zonei euro reprezintă o amenințare reală a unei noi crize financiare și economice” (Resolution on the National Security Strategy of the Republic of Slovenia 2019, 20-22, 26). Amenințări la adresa siguranței publice, ca „intensificarea atacurilor asupra vieții și proprietății umane; infracțiuni economice; corupție; fraudă financiară; falsificarea documentelor și bunurilor; bani falși; infracțiuni cibernetice și de mediu; și încălcările în masă ale legii și ordinii” (Resolution on the National Security Strategy of the Republic of Slovenia 2019, 28) sunt, de asemenea, luate în considerare.

Strategia de Apărare a **Republicii Slovace** este cel mai nou document strategic de securitate/ apărare dintre cele analizate. În paragraful 10, Rusia este văzută ca un pericol din perspectiva încălcării suveranității Ucrainei, ca escaladare a competiției de putere între state. Perspectivele individuale de amenințare sunt „eroziunea armelor și regimurile de dezarmare”, „răspândirea propagandei care dăunează coeziunii în NATO și în UE” și „extremismul, inclusiv pătrunderea acestuia în forțele armate” (Defence Strategy of the Slovak Republic 2021).

În Tabelul nr. 2 este prezentat rezumatul principalelor amenințări identificate în *NATO 2030: Unită pentru o nouă eră* și dacă acestea sunt reflectate ca atare în documentele de politică de securitate analizate ale fiecărui stat membru NATO de pe granița sa de est.

Tabelul nr. 2: Amenințările „NATO 2030: Unite pentru o nouă eră” reflectate/nereflectate în strategiile de securitate ale țărilor membre NATO din estul Europei

Țară Amenințare ⁴	BG	CZ	EE	HUN	LV	LT	PL	RO	SI	SK
Nr. 1	Nu	Nu	Da	Nu	Da	Da	Da	Da	Nu	Nu
Nr. 2	Nu	Nu	Nu	Nu	Nu	Nu	Nu	Nu	Nu	Nu
Nr. 3	Da	Da	Da	Da	Da	Da	Da	Da	Da	Da
Nr. 4	Nu	Da	Nu	Da	No	Nu	Da	Da	Da	Da
Nr. 5	Da	Da	Da	Da ⁵	Da	Da	No	Da ⁶	Da ⁷	Da ⁸
Nr. 6	Da	Da	Da	Da	Da	Da	Da	Da	Da	Da
Nr. 7	Da	No	Da	Da	Nu	Da	Da	Da	Da	Da
Nr. 8	Nu	Da	Nu	Da	Da	Da	Da	Da	Da	Da
Nr. 9	Nu	Da ⁹	Nu	Nu	Nu	Da	Da	Da ¹⁰	Da	Da

3. Asemănări/diferențe în percepția amenințării în țările situate la frontiera de est a NATO

Alianța s-a concentrat întotdeauna pe un set de amenințări comune identificate, dar poziția geografică a creat diferențe în percepția amenințărilor. Țările membre situate la granița de est a Alianței au construit o axă geopolitică de la Marea Baltică la Marea Neagră. Ambele mări sunt în atenția NATO, deoarece sunt situate în zona tampon a influenței Rusiei și sunt, de asemenea, foste țări comuniste.

Tabelul nr. 2 arată că, deși majoritatea acestor țări făceau parte din fostul bloc sovietic, postura agresivă a Rusiei și războiul său hibrid le îngrijorează pe unele dintre aceste țări NATO mai mult decât pe altele. Astfel, Bulgaria, Republica Cehă, Ungaria, Slovenia și Slovacia nu exprimă în mod direct faptul că Rusia reprezintă o amenințare la adresa lor (deși amenințările hibride din partea vecinilor agresivi sunt menționate des în documentele lor strategice de securitate), percepție divergentă față de a celorlalte state de frontieră estică, considerând Rusia ca o adevărată amenințare militară și hibridă (Țările Baltice, Polonia și România). În plus, nu există un consens de percepție cu privire la posibilitatea unei amenințări militare împotriva acestora, fapt care se reflectă în documentele lor de politică de securitate și apărare.

⁴ Nr. 1 – O amenințare militară directă din partea Rusiei asupra regiunii euroatlantice; Nr. 2 – Creșterea importanței Chinei în plan global; Nr. 3 – Terorismul; Nr. 4 – Pandemiile; Nr. 5 – Migrația; Nr. 6 – Atacurile cibernetice; Nr. 7 – Schimbările climatice; Nr. 8 – Atacurile hibride; Nr. 9 – Tehnologiile emergente și disruptive.

⁵ Migrație ilegală.

⁶ Migrație ilegală.

⁷ Migrație ilegală.

⁸ Migrație ilegală abundentă.

⁹ Proliferarea armelor de distrugere în masă și a vectorilor lor de livrare.

¹⁰ Proliferarea armelor de distrugere în masă și a vectorilor lor de livrare.

Unele țări prevăd în strategiile lor că Rusia poate fi inițiatorul unei potențiale amenințări militare directe asupra lor (Estonia, Letonia, Polonia și Lituania), Slovenia vede posibilă o amenințare militară directă asupra lor, nu neapărat din partea Rusiei, Ungaria consideră că un atac militar asupra oricărui membru NATO este posibil, alte țări văd orice amenințare militară împotriva lor ca fiind scăzută (Cehia) sau această amenințare directă nu este deloc menționată (Bulgaria, Slovacia), în timp ce România, conform paragrafului 121 al strategiei sale de securitate în vigoare, se arată mai degrabă îngrijorată de „perpetuarea dezechilibrelor pe dimensiunea flancului estic și schimbările în pozițiile celorlalți în raport cu Federația Rusă, (care) au potențialul de a avea influențe negative asupra situației de securitate a României” (Strategia Națională de Apărare a Țării pentru perioada 2020-2024 2020).

Documentele strategice ale statelor membre NATO aflate la frontiera sa de est arată că acestea se confruntă cu incertitudinile rezultate din conflictele înghețate din Moldova, Georgia, conflictele deschise¹¹, dar și crizele sistemice din Orientul Mijlociu și Africa de Nord, generatoare de migrație ilegală, criminalitate transfrontalieră, tendințe extremiste și terorism. Aceste preocupări sunt exprimate, în principal, în strategiile de securitate ale României, Bulgariei, Slovaciei și Sloveniei.

Asemănări. O asemănare identificată în aproape toate strategiile de securitate analizate, prezintă că amenințările de securitate interne și externe se amestecă, de aceea diferențierile dintre cele două niveluri sunt estompate. Fenomene precum terorismul, migrația, crima organizată, atacurile cibernetice și atacurile hibride sunt percepute ca fiind internaționalizate și transnaționale. De asemenea, unele dintre țările NATO din Estul Europei au percepții similare asupra amenințărilor pe diferite zone, de exemplu, ambele, Bulgaria și Republica Cehă, consideră că amenințările asimetrice emergente pot fi importate pe teritoriile lor din conflicte regionale relativ îndepărtate.

În ceea ce privește migrația, în documentele lor strategice, Ungaria, România, Slovenia și Slovacia împărtășesc aceeași părere asupra faptului că doar migrația ilegală reprezintă o amenințare, nu întreaga migrație, în timp ce Polonia este singura țară care nu consideră migrația o amenințare, ci mai degrabă un risc.

Diferențele particulare de percepție a amenințării se regăsesc în fiecare strategie națională și se reflectă în percepția națională specifică asupra unui fenomen anume văzut ca amenințare în forma prezentată, în mod singular, de către o țară:

- pentru Bulgaria, amenințarea sa importantă specifică este „pirateria și răpirea echipajelor flotei comerciale în jurul Africii și Asiei de Sud” (National Security Strategy of the Republic of Bulgaria 2011), menționată în Articolul 38 al Strategiei sale;
- pentru Cehia, întreruperile aprovizionării strategice cu materii prime reprezintă o amenințare reală;

---

¹¹ Evident, dat fiind că strategiile de securitate și/sau apărare ale statelor se înnoiesc la câțiva ani, consecințele războiului ruso-ucrainean nu au fost încă integrate în acestea.

– pentru Ungaria, amenințarea unui atac armat „acoperit de articolul 5 din Tratatul Atlanticului de Nord” (Hungary’s National Security Strategy 2020), este prezentată ca o posibilitate în Strategia sa, la paragraful 51, fără a numi un posibil agresor;

– pentru Estonia, instabilitatea economică este o amenințare;

– pentru Letonia, sunt identificate amenințările interne cauzate de locuitorii săi, care participă la tabere militare de antrenament situate în alte țări;

– pentru Lituania, „dezvoltarea unor proiecte de energie nucleară nesigure în apropierea granițelor Republicii Lituania” (National Security Strategy 2017) este văzută ca o amenințare în Strategia sa, în paragraful 14;

– pentru Polonia, dependența energetică de Rusia este văzută ca o amenințare la adresa securității sale naționale;

– pentru România, criza economică cauzată de pandemia de COVID-19 este văzută în Strategia sa de apărare ca o amenințare gravă;

– pentru Slovacia „extremismul, inclusiv pătrunderea sa în Forțele Armate” (Defence Strategy of the Slovak Republic 2021) este o amenințare reală exprimată în Strategia sa, în paragraful 10;

– pentru Slovenia, amenințările la adresa siguranței publice sunt urgente.

Concluzii

Principalele amenințări identificate în documentele programatice de securitate ale țărilor membre NATO de la frontiera sa de est sunt reziduale, decurgând din moștenirea rezultată în urma încetării Războiului Rece, întrucât aceste state se aflau în sfera de influență a URSS. Rusia, chiar și înainte de evenimentele recente din Ucraina, *era percepută drept amenințare* atât din punctul de vedere al tensiunilor militare care erau văzute ca având potențial de generare a unor conflicte violente în regiune, inclusiv cu amenințarea directă militară a unor state membre NATO, cât și din perspectiva manifestărilor sale de război hibrid.

Deși toate aceste state se tem de Rusia, fapt rezultat în modul în care și-au conceput strategiile de securitate, nu toate arată în mod expres acest lucru în scris. De exemplu, Ungaria și-a exprimat dorința de a coopera cu Rusia și China, ca puteri emergente pe scena internațională, Bulgaria afirmă că nu este amenințată de o acțiune militară directă a Rusiei pentru că nu consideră Rusia drept un agresor, Letonia exprimă deschis că Rusia este sursa amenințării sau potențialei amenințări a unui atac militar tradițional sau hibrid.

În prezent, strategiile de securitate ale țărilor de frontieră de est ale NATO arată că acestea se confruntă cu incertitudinile crescute, în principal, din conflictele înghețate din Moldova, Georgia și Ucraina (dezghețat în 2022), dar și din conflictele deschise din Orientul Mijlociu și Africa de Nord, generând un alt set de amenințări

percepute, precum migrația ilegală, criminalitatea transfrontalieră, tendințele extremiste și terorismul.

O parte dintre țările membre ale NATO din Europa de Est au strategii de securitate depășite moral în diferite grade, deoarece acestea nu reflectă evenimente importante ce au avut loc, sau sunt în curs de desfășurare, pe arena internațională: agresiunile militare ruse asupra Ucrainei din 2014 și 2022, criza migrației și a refugiaților din 2015-2016, apariția terorismului islamic cu atacurile teroriste care au loc în Europa și pandemia actuală de COVID-19.

BIBLIOGRAFIE:

2021. *Defence Strategy of the Slovak Republic*. https://www.mosr.sk/data/files/4291_defence-strategy-of-the-slovak-republic-2021.pdf.
2020. *Hungary's National Security Strategy*. Accesat 23 aprilie. <https://magyarkozlony.hu/dokumentumok/6c9e9f4be48fd1bc620655a7f249f81681f8ba67/letoltes>.
- Kramer, Mark. 2021. "A Weak Link in NATO? Bulgaria, Russia, and the Lure of Espionage." *Davis Center for Russian and Eurasian Studies, Harvard University*. Accesat 1 aprilie. <https://daviscenter.fas.harvard.edu/insights/weak-link-nato-bulgaria-russia-and-lure-espionage>.
2017. "National Security Concept of Estonia." *Republic of Estonia, Ministry of Defence*. https://www.kaitseministeerium.ee/sites/default/files/elfinder/article_files/national_security_concept_2017_0.pdf.
2017. *National Security Strategy*. <https://kam.lt/wp-content/uploads/2022/03/2017-national-security-strategy.pdf>.
2011. "National Security Strategy of the Republic of Bulgaria." *Republic of Bulgaria, Ministry of Energy*. <https://www.me.government.bg/en/themes/bulgaria-s-national-security-strategy-904-0.html>.
2020. *National Security Strategy of the Republic of Poland*. https://www.bbn.gov.pl/ftp/dokumenty/National_Security_Strategy_of_the_Republic_of_Poland_2020.pdf.
- NATO. 2010. "Active Engagement, Modern Defence." *North Atlantic Treaty Organisation*. Accesat 19 noiembrie. https://www.nato.int/cps/en/natohq/official_texts_68580.htm.
- . 2021. "Brussels Summit Communiqué." *North Atlantic Treaty Organisation*. Accesat 14 iunie. https://www.nato.int/cps/en/natohq/news_185000.htm.
- . 2009. "Declaration on Alliance Security." *North Atlantic Treaty Organisation*. Accesat 4 aprilie. https://www.nato.int/cps/en/natohq/news_52838.htm.
- . 2020. "NATO 2030: United for a New Era." *North Atlantic Treaty Organisation*. Accesat 25 noiembrie. https://www.nato.int/nato_static_fl2014/assets/pdf/2020/12/pdf/201201-Reflection-Group-Final-Report-Uni.pdf.

- 2006. "North Atlantic Treaty Organization." *Comprehensive Political Guidance*. Accesat noiembrie 29. https://www.nato.int/cps/en/natohq/official_texts_56425.htm.
- 2018. "Statement by NATO Secretary General on further decisions following the use of a nerve agent in Salisbury." *North Atlantic Treaty Organisation*. Accesat 27 martie. https://www.nato.int/cps/en/natohq/news_153223.htm.
- 1991. *The Alliance's New Strategic Concept*. Accesat 07-08 noiembrie. https://www.nato.int/cps/en/natohq/official_texts_23847.htm.
- 1999. "The Alliance's Strategic Concept." *North Atlantic Treaty Organisation*. Accesat 24 aprilie. https://www.nato.int/cps/en/natohq/official_texts_27433.htm.
- 1949. *The North Atlantic Treaty, Washington D.C.* Accesat aprilie 4. https://www.nato.int/cps/en/natohq/official_texts_17120.htm.
- 2019. *Resolution on the National Security Strategy of the Republic of Slovenia*. <https://www.gov.si/assets/ministrstva/MO/Dokumenti/ReSNV2.pdf>.
- 2015. "Security Strategy of the Czech Republic." https://www.vlada.cz/assets/ppov/brs/dokumenty/security_strategy_1.pdf.
- 2020. *Strategia Națională de Apărare a Țării pentru perioada 2020-2024*. https://www.presidency.ro/files/userfiles/Documente/Strategia_Nationala_de_Aparare_a_Tarii_2020_2024.pdf.
- 2020. *The National Security Concept*. https://www.mod.gov.lv/sites/mod/files/document/NDK_ENG_final.pdf.